

Využitie vznikajúcej genealogickej databázy dolnozemsých Slovákov na príklade rodu Ambrušovcov

Ing. Ľubomír Kmeť

Občianske združenie pre genealogický výskum dolnozemsých Slovákov so sídlom v Galante si dalo za jeden zo svojich cieľov pokúsiť sa genealogicky zmapovať životy dolnozemsých Slovákov – teda veľkej skupiny slovenského národa, ktorá v priebehu 17. – 20. storočia vo významnej miere osídľovala časti veľkej panónskej nížiny – tzv. „Dolnú zem“.

Práca Združenia sa zakladá najmä na spracovaní záznamov o krstoch, sobášoch a úmrtiach v matrikách evanjelických cirkevných zborov v lokalitách Dolnej zeme osídlených Slovákami v období od polovice 18. storočia do polovica 20. storočia. Tieto matriky boli do roku 1837 písané latinsky, po uvedenom roku maďarsky. Záznamy z evanjelických matrik z obdobia po uzákonení inštitútu štátnych matrik v roku 1895 sme doplňovali a konfrontovali s údajmi v štátnych (civilných) matrikách. V niektorých prípadoch sme sa venovali aj spracúvaniu matričných záznamov rímskokatolíckej cirkvi.

Keď sme začínali s prepisom matrik do databázy, analyzovali sme rôzne genealogické programy, ktoré sa na trhu nachádzajú. Existuje veľa rôznych programov, ktoré majú množstvo genealogických funkcií. Nenašli sme však nič, čo by spĺňalo naše požiadavky. Preto sme sa rozhodli pre túto prácu vytvoriť vlastný genealogický software. Hlavnou výhodou vlastného riešenia je, že sú k dispozícii zdrojové kódy a priebežne je možné do programu dopĺňať nové funkcie podľa novo-vznikajúcich požiadaviek. Ako platformu sme zvolili pomerne rozšírenú databázu MSACCESS.

Program je optimalizovaný na poskytovanie dvoch základných funkcií.

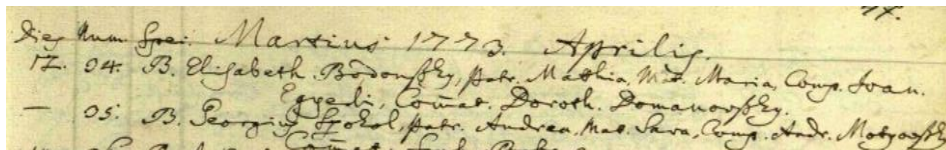
- Na prepisovanie záznamov z matričných skenov do databázy – tzv. indexovanie. Je dôležité, že sa z originálnych dokladov (matričné knihy krstov, sobášov, úmrtí) prepisujú do databázy všetky údaje, teda aj krstní rodičia, povolanie, poznámky..., ktoré sú neskôr častokrát dôležitou indíciou pri vytváraní rodových väzieb.
- Na tzv. párovanie - na vytváranie rodových línií na báze naindexovaných záznamov. Párovanie je častokrát vzhľadom na množstvo nepresností v dátach (omyly a nepresnosti farárov, občasné problémy s lúštením rukopisu) doslova umenie.

Každý jeden naindexovaný záznam má v databáze pridelený svoj vlastný jednoznačný a jedinečný identifikátor (ID), ktorý pozostáva z kombinácie textových skratiek a čísiel. Tento záznam predstavuje na pomyselnéj časovej osi danej osoby jednu genealogicky významnú udalosť, tzv. „rodový bod“. Pospájaním spolu súvisiacich „rodových bodov“ dostávame „genealogický“ prehľad v časovej línii o danej osobe. Prepojením súvisiacich „rodových bodov“ viacerých osôb potom získavame „rodovú líniu“ daného rodu. A práve vytváranie

prepojenie medzi „rodovými bodmi“ je dôležitá úloha genealóga, teda aj jeden z hlavných cieľov našej práce.

Pri prepisovaní záznamov (indexovaní) sa informácie ukladajú do klasickej relačnej databázy, s ktorou sa neskôr pri vytváraní rodových línií pracuje.

Program je optimalizovaný na indexovanie a prípadné následné vytváranie rodových väzieb. Poskytuje preto aj možnosť „distribúovaného“ spracovania – teda viacej užívateľov môže súčasne pracovať s lokálnou kópiou databázy, následne potom je možné lokálne kópie synchronizovať do centrálnej databázy. Takto je umožnené výrazné zvýšenie efektivity pri nahrávaní a spracovaní záznamov. V našej reálnej praxi to potom vyzerá tak, že niektorí ľudia nahrávajú nové záznamy – indexujú (tu sa v našej praxi dáta synchronizujú raz za mesiac), iní zase dáta párujú (tu zo skúsenosti synchronizujeme dáta raz za týždeň). Základným spojivom párovania, inými slovami hľadania, zaznamenania a potvrdenia rodinných väzieb medzi jednotlivými osobami sú identifikátory (ID) naindexovaných záznamov.

dátum nar. / vek	meno	priezvisko	Meno_z_dokladu	meno otca	priezvisko otca	Otec_z_dokladu	meno m	priezvis	Matka_z_dokladu
12.3.1773	0	Alžbeta	Bodoni	Bodonszky Elisabetha	Matej	Bodoni	Bodonszky Matthias	Mária	- Maria
14.3.1773	57	Judita	Senický	Szenitzky Juditha	Ján	Senický	Szenitzky Joannes	Anna	Horvát * - Anna
20.3.1773	62	Mária	Matajs	Mattaisz Maria	Martin	Matajs	Mattaisz Martino	Alžbeta	Mravík * - Elisabetha
21.3.1773		Juraj	Juhás	Juhász Georgius	Jakub	Juhás	Juhász Jacobo	Mária	Kubiš * - Maria

Príklad pôvodného záznamu v matrike a naindexovaného záznamu v databáze

Doteraz sme naindexovali (indexujeme) celý región slovenských farností okolo Slovenského Komlóša (Slovenský Komláš, Veľký Bánhedeš, Nadlak, Pitvaroš, Čanádalberti, Ambrózfalva), matriku farnosti v Malom Kereši, spracovávame matriku najväčšej slovenskej dolnozemskej obce Békešskej Čaby, ako aj matriku veľkej obce Sarvaš, ktorá patrila k intelektuálnym centrom dolnozemskej Slovákov. Okrem obcí v oblasti dnešného Maďarska sme začali spracovávať aj matriky niektorých slovenských obcí z Vojvodiny. Doteraz máme takto spracované matriky obcí ako Kulpín, Báčska Palanka, Pivnica. Aktuálne rozbiehame projekt spracovania matriky Báčskeho Petrovca.

Spracovali sme aj matriky farností ECAV a náhrobky na cintorínoch v obciach, kam sa v roku 1947 mnohí „dolnozemci“ presídlili. Takto vzniká dnes už obsahovo rozsiahla databáza, na základe ktorej je možné vytvoriť pomerne ucelené rodové väzby cez viac generácií (v niektorých prípadoch až 11 generácií).

Rozsiahla databáza, ktorá má dnes vyše 800 000 záznamov, sa už dá aj štatisticky relevantne vyhodnocovať. Nakoľko z primárnych matričných skenov prepisujeme do databázy všetky údaje, ktoré sa do matrik v danom období zapisovali, je možné z databázy robiť množstvo rôznych genealogických, sociálnych, demografických a iných analýz a vyhodnotení.

Pre záujemcov, ktorí nepracujú s našim programom, poskytujeme (pri zachovaní pravidiel GDPR) na našej webovej stránke www.genealogiadolnozemskejslovakov.eu v sekcii MATRIKY po registrácii možnosť vyhľadávania v registri dolnozemskej matriky s možnosťou zobrazenia originálneho dokumentu, z ktorého bol záznam naindexovaný. Takto

si môže bádateľ overiť správnosť indexu a pozrieť si dokument v podobe, ako ho v minulosti zapísali farári.

Pretože komunity Slovákov na Dolnej zemi dlhú dobu tvorili súdržné celky (rodinné zväzky vytvárali najmä v rámci svojej komunity), je pomerne dobre možné na základe matričných záznamov zmapovať ich genealogické väzby.

Keď ma oslovila Katka Koňariková s témou vytvorenia rodokmeňa **Jána Ambruša**, videl som v tom zaujímavú tému, v ktorej sa ponúka využitie nami spracovanej databázy. O rode Ambrušovcov písal vo svojej knihe „Dolnozemskí Slováci“ prof. Ján Botík. Generál Ján Ambruš sa narodil v Gornej Mitropolji v Bulharsku, jeho rodičia však do Bulharska prišli z Nadlaku. A Nadlak, ako aj okolité obce už máme v našej databáze spracované. Po zistení, že rodičmi Jána Ambruša boli Ján Ambruš (* 1866 Nadlak) a Anna Laurovičová (*1875 Nadlak) bolo už na základe databázy pomerne jednoduché dopátrať sa o 6 generácií späť do obdobia okolo roku 1765, kedy sa zakladatelia rodu **Michal Ambruš** s manželkou **Žofiou** presťahovali na Dolnú zem do vtedy novovzniknutej osady Slovenský Komláš, kde sa im narodilo 7 detí (z nich 3 umreli v malom veku). Keď sa v roku 1800 začalo organizovať osídlenie Nadlaku o povolenie na presídlenie požiadala aj rodina Michala Ambruša¹. Synovia Juraj, Martin a dcéra Zuzana už mali vtedy založené vlastné rodiny². Osudy Martina, Juraja a najmä jeho syna Juraja (Ďord'a) farbisto opísal v nekrológu nad hrobom svojho dlhoročného presbytera Ďord'a Ambruša farár Ondrej Seberíni. Údaje zo životopisu Ďord'a Ambruša (od Ondreja Seberíniho) prebral do svojej knihy aj prof. Botík.

Porovnanie údajov od Ondreja Seberíniho (a Jána Botíka) a matričných záznamov prináša zaujímavé zistenia. Chcel by som poukázať na to, že pri genealogickom bádání je potrebné overovanie údajov z viacerých zdrojov. Pričom údaje z matriky sa považujú za najvierohodnejšie.

Napríklad matrika Komlóša uvádza ako dátum krstu Juraja (Ďord'a) Ambruša 9. 4. 1899 (oproti 11. 4. 1800 uvádzaným v knihe Dolnozemskí Slováci). V knihe sa uvádza, že Juraj (Dord') Ambruš bol jedináčikom a vychovávali ho dvaja otcovia – bratia Juraj a Martin.

Podľa matričných záznamov ale zistíme, že Juraj (Ďord') Ambruš bol zo 6-tich súrodencov, mal 5 sestier, z ktorých sa 4 narodili ešte v Komlóši. Jeho otec sa po smrti manželky Doroty (27. 2. 1808) už o 5 mesiacov opäť oženil s Máriou Makajovou a po jej úmrtí ešte tretíkrát so Zuzanou (vdovou po Pavlovi Čičel'ovi).

V týchto ťažkých časoch bolo bežné, že sa vdovci, či vdovy sobášili (najmä z ekonomických dôvodov) krátko po úmrtí predchádzajúceho partnera.

Osudy ľudí boli prepletené, ako to názorne vidieť na grafe rodokmeňa Jána Ambruša. V nami sledovanom prípade Jána Ambruša viedli zo slovenského Gemera cez Komláš, Nadlak, Gornú Mitropolju v Bulharsku naspäť na Slovensko a na záver do Chicaga v USA.

¹ Súpis žiadateľov o povolenie presídlenia z roku 1800

² Ján Hovorka a kol. Matrika Slovenského Komlóša – Zoznam obyvateľov presídlených do Nadlaku v rokoch 1802 - 1803

Rod Ambrušovcov sa postupom času od Michala Ambruša (1732) rozrástol na 656 potomkov (podľa údajov z databázy). Najčastejšie sa v tomto rode vyskytujú priezviská Ambruš, Chovanec, Laurovič, Benčík, Boriš, Suchánsky, Varga, Jasovský, Jančík, Čaprda ...

27. 5. 2024